

Mi van kiírva magyarul az iskolákban? - dr. Toró Tibor előadása a Kolozsvári Magyar Napokon

2019. 08. 20.

Erdélyi magyar és vegyes tannyelvű iskolák hivatalos nyelvhasználata, nyelvi tájképe és a nem oktatási tevékenységek nyelvhasználata helyzetének kutatási eredményeiről számoltak be szombaton. A felmérést **Toró Tibor**, a Bálványos Intézet kutatási igazgatója mutatta be. A vizsgált kérdéskör jogi környezetéről, a fontosabb irányadó törvényekről Ilyés Zsolt ügyvéd, a Jogvédő Csoport az Identitás Szabadságáért (Advocacy Group for Freedom of Identity – AGFI) munkatársa beszélt, míg a gyakorlati vonatkozásokról Kállay-Miklós Tünde, a kolozsvári Sigismund Toduță Zenei Főgimnázium igazgatóhelyettese és Erdei Ildikó, a temesvári Bartók Béla Elméleti Líceum igazgatója osztott meg részleteket.

Az adatfelvétel az Erdélystat és a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet bevonásával zajlott – mondta Toró Tibor. A felmérés fontosságáról szólva elmondta, árulkodik az iskolák nyelvi sokszínűségéről, a nyelvi jogok érvényesüléséről, amelyek kihatással vannak a személyiségfejlődésre. „Az iskola az első intézményi helyszín, ahol a diák huzamosabb ideig találkozik nyelvpolitikai elemmel” – fogalmazott. Nyelvi tájkép minden olyan vizuális jel, felirat, ami a nyilvános tereken megjelenik, és szoros összefüggés figyelhető meg a nyelvi tájkép és a nyelvhasználat között. A kutatási előkészületek során több alkalommal is konzultáltak a Civil Elkötelezettség Mozgalommal (CEMO) és az AGFI-val. A kiküldött kérdőíveket 922 oktatási helyszín töltötte ki.

Toró megjegyezte, hogy a kérdőíves módszerrel viszonylag könnyen lekérdezhető az oktatási intézmények, hátránya, hogy a kapott információ nem ellenőrizhető. A kutatás három kategóriát – magyar iskolák, vegyes iskolák, alárendelt iskolák – különböztetett meg, ezek számbeli eloszlása 492, 338 és 92. A magyar iskolák esetében kiemelkedő volt a magyar feliratozás, az adminisztráció pedig dominánsan kétnyelvű. Ez a vegyes iskolákra is jellemző, azonban az osztálytermek esetében például az egynyelvű feliratok vannak domináns pozícióban.

Magyar iskolákban szinte teljes körűnek mondható a nyelvhasználat, vegyes iskolákban pedig visszaszorított nyelvhasználatról lehet beszélni. Sokszor eseti a kétnyelvűség, vannak helyzetek, amikor a törvény által kötelezően előírt minimum sem valósul meg. Toró szerint ezek inkább kérdésként fogalmazhatóak meg, a téma mélyebb elemzést igényel. A vegyes iskolák és a nem magyar iskoláknak alárendelt oktatási helyszínek nyelvi tájképe semleges stratégiát tükröz. Minden iskolatípus esetében úgy tűnik, hogy tudatos nyelvi stratégiát alkalmaznak.

Ilyés Zsolt a már említett jogi környezet bemutatása mellett az új közigazgatási törvénykönyv negatív hatásairól is beszélt. A korábbi szabályozás szerint a magyar közösség anyanyelvhasználati jogait akkor se veszítette volna el, ha a jövőben számaránya egyes településen 20 százalék alá esik, viszont a sürgősségi kormányrendelet jelenlegi formája szerint ez csak a következő népszámlálás jóváhagyásáig érvényes. Kolozsváron esetében például a jelenlegi törvényi konfigurációban már két szerzett jog is elveszik, mivel a magyar lakosság számaránya már nem éri el a 20 százalékot. Az egyik, hogy a közintézmények nevét kötelező módon magyarul is ki kell írni, valamint magyarul beszélő munkaerőt is alkalmazni kell. Ilyés szerint ez ellen politikai akaratnyilvánítással, valamint alkotmányellenes kifogással lehet élni. Ez utóbbi a szerzett jogok védelmét hangsúlyozná, a másik pedig a diszkrimináció tilalmára vonatkozik.

A hivatalos iskolai nyelvhasználat tematizálására vonatkozó kérdésre Kállay-Miklós Tünde elmondta, hogy ha részleteiben vizsgáljuk a jogszabályoknak való megfelelést, akkor lehet találni hiányosságokat. „Nem azért nincsenek betartva a feliratozásra vonatkozó előírások, mert hiányozna a jószándék az iskolák vezetősége részéről, főként anyagi nehézségek és adminisztratív akadályok

a hátráltatják a folyamatot” – fogalmazott. A zenelíceum vegyes iskola, a magyar osztálytermek pedig kétnyelven vannak feliratozva.

Erdei Ildikó hozzátette, a Bartók Béla Líceumban tudatosan kezelik a nyelvhasználatot. „Fontos momentum volt, amikor a belső kommunikációt 2012-ben átállítottuk magyarra. Ez a tantestületek gyűlések és a munkaközöség nyelve, a felirataink kétnyelvűek” – mondta. A következő évek tapasztalatai azt mutatták, hogy egyes információkat szükséges kétnyelvűsíteni, hisz egyre több azon szülők száma, akik nem beszélnek magyarul. Általánosságban elmondható, hogy egy iskolában nem lehet olyan helyiség, ami nincs azonosítva, mindent fel kell iratozni. Ez elsősorban az iskola vezetőségén múlik, ám Erdei tapasztalata az, hogy ez a folyamat teljesen esetleges, és az adminisztratív feladatok nagy száma, valamint anyagi források híján tűzoltásszerűen zajlik.

Az iskola ünnepségek kétnyelvűsége kapcsán Kállay-Miklós Tünde egy személyes élményt is megosztott. Igazgatóhelyettesi kinevezése után rögtön alkalmazta a kétnyelvűséget, évnyitón és évzárón előbb magyarul, majd románul szólalt fel. „Az első alkalmak nehezen mentek, a román nyelvű közönség nem igazán volt jelen a magyar beszéd alatt. Ma már állítom, hogy megfelelő rendben zajlanak az ünnepségek, és magyarul is úgy hangsúlyozok, úgy beszélek a román hallgatósághoz, hogy csend van. Ez több évi munkába, energiába került, ami megérte, hisz a visszajelzések alapján kívárlják a magyar felszólalást, és várják a románul elhangzó beszédet is. A közös ünnepségek mellett vannak alkalmak, amikor román és magyar események külön zajlanak” – magyarázta.

A Bartók Béla Líceumban az évnyitók és évzárók kizárólag magyar nyelven folynak, akárcsak a szülőkkel való kommunikáció is. „Az iskola hivatalos nyelve a magyar, és ehhez ragaszkodunk. A szülői értekezleteken is magyarul zajlik a munka, a magyarul nem beszélő szülők esetében mindig van, aki fordít, a napirendi pontokat megkapják románul” – választa. Az önbecsülés miatt és a kisebbségrendű érzés ellen szükség van a magyar nyelv használatára, a magyar nyelven való tájékoztatásra.

A zenelíceum esetében az iskola vezetősége ragaszkodik ahhoz, hogy minden alkalommal a szülőknek leginkább megfelelő módon folyjanak az értekezletek. Az igazgatóhelyettes szerint sokkal fontosabbak az emberi kapcsolatok, a munkaközösség tagjai közötti együttműködés, mint a statisztikailag kimutatható adatok, ezek ugyanis nem adják vissza a vegyes iskolák realitását.

forrás: magyarnapok.ro